بررسی اشتغال‌زایی از حوزه آی‌تی و استقرار دولت الکترونیک در میزگرد «شرق» با حضور عباسیان و علیرضایی

حمله به شبکه دولت توسط عربستان

عربستان در انتخابات رکورد حملات هکری خود را از هزار حمله در روز فراتر برد، اما این حملات با شکست همراه شد

عکس: رهبر رستمی، شرق

شکوفه حبیب‌زاده: حمله تروریستی تمام ماجرا نیست. گاهی حملات به‌خواهان جنبه سایبری هم به خود می‌گیرد. این است که این روزها حملات متداوم به شبکه دولت دور از انتظار نیست. هرچند به گفته علی عباسیان‌آرانی، مدیرکل دفتر تحقیقات و برنامه‌ریزی مرکز فناوری اطلاعات و امنیت نهاد ریاست‌جمهوری: «شبکه دولت تنها شبکه‌ای است که در چند سال گذشته مورد هک واقع نشده است. تهدید شده و حتی مورد حمله قرار گرفته، اما خوشبختانه تابه‌حال هک نشده است. تقریبا تنها شبکه‌ای است که می‌توانیم بگوییم گزارشی از هک‌شدنش تابه‌حال داده نشده است». او تأکید می‌کند در روز: حتی بیش از هزار حمله به شبکه دولت صورت گرفته، اما این حملات به کل ناموفق بوده. احسان علیرضایی، کارشناس دفتر تحقیقات و برنامه‌ریزی مرکز فناوری اطلاعات و امنیت نهاد ریاست‌جمهوری نیز در این میزگرد با اشاره به حملاتی که به دانشگاه‌ها صورت گرفته می‌گوید: «در دانشگاه نیم امنیتی داریم که متوجه شدند از کشور عربستان هر روز تعداد بالایی Bot به ایران حمله می‌کنند و دانشگاه را مورد هجمه قرار داده‌اند. ویروس‌های مختلفی، از جمله ویروس FLAME در این حملات بوده‌اند و تنها جایی که از آن هیچ اطلاعاتی به بیرون درز نکرده، همین شبکه دولت است». هرچند بنا بود این میزگرد حول محور اشتغال‌زایی در حوزه آی‌تی و آی‌سی‌تی انجام گیرد. اما به محورهای دیگری هم کشید. این دو کارشناس در میزگردی که با این محور برگزار شده بود، از بستر اشتغال‌زایی این حوزه خبر دادند. به گفته عباسیان، درحالی‌که رسته‌های کشاورزی و صنعت، با توجه به وضعیت آب‌وهوایی و رکود حاکم بر کشور، کشش ایجاد اشتغال بیشتری را ندارند، اما آینده اشتغال در ایران این است که بیش از ۵۰ درصد باید به سمت خدمات، به‌ویژه خدمات آی‌تی حرکت کنیم؛ چراکه این بخش ظرفیت بالایی برای اشتغال‌زایی در کشور دارد. به گفته علیرضایی، ICT تأثیر زیادی بر رشد اقتصادی و تولید ناخالص داخلی دارد؛ درحالی‌که مخارج ICT در تولید ناخالص ملی در ایران نزدیک به ۲.۵ است. آمارها نشان می‌دهد در چند سال گذشته که تمام بخش‌های کشور با رکود مواجه شدند، در بخش ICT بیشترین افزایش اشتغال و رشد را داشته‌ایم. رشدهایی چندبرابر صنعت و کشاورزی. این کارشناس تأکید می‌کند: «حدود ۴۰ میلیارد یورو سهم بازار آی‌تی ایران است که معادل حدود ۱۷۰ هزار میلیارد تومان و شاید هم بیشتر است. سالانه تعداد زیادی فارغ‌التحصیل حوزه آی‌تی و فناوری اطلاعات داریم. درحال‌حاضر هم، بین ۳.۵ تا چهار درصد افراد شاغل، در بازار آی‌تی مشغول هستند. این در حالی است که صادرات نفت‌مان ۳۰، ۴۰ میلیارد دلار است؛ بنابراین می‌توان گفت، کل کشور با آنچه در آی‌تی ایجاد می‌شود، می‌تواند اداره شود».

آخرین اقدامات دولت در حوزه دولت الکترونیک چیست؟

علیرضایی: سال گذشته بازدیدی از طرح «آسان» جمهوری آذربایجان که چیزی شبیه به طرح بیشخوان در ایران است، داشتیم. در طرح «آسان» اهدافی شامل ارائه خدمات الکترونیک، افزایش شفافیت و مقابله با فساد در نظر گرفته شده بود که گزارشی از آن را تهیه و به رئیس‌جمهور ارائه کردیم و ایشان هم دستور داد الگوبرداری از این طرح را آغاز کنیم. در همین راستا شبکه دولت، سرویس‌های متعدد اقتصادی، مالیاتی، بانکی، استعلامات دستگاه‌های مختلف و... را پیاده می‌کند. این اکنون در حوزه دولت الکترونیک، جایگاه ۱۰۶ دنیا را دارد اما امکانات بالقوه ما در افزایش رتبه خیلی بیشتر است. اینها نمونه‌ای از حقوق شهروندی است که دولت روی آن تأکید دارد و از جمله تسهیلاتی است که برای مردم ارائه می‌شود. دو زیرساخت اصلی در کشور داریم. شبکه ملی اطلاعات و شبکه دولت. شبکه دولت در ۲۴ به ۷ با هدف تسهیل پیام‌رسانی بین دستگاه‌های دولتی ایجاد شده که آن زمان به نام شبکه پیام دولت صحبت می‌شد که در ۳ ضریب امنیتی به جای شبکه مکاتبات و نامه‌نگاری به صورت کاغذی باشد، به صورت الکترونیکی انجام شود. اکنون مسیر و هدف‌گذاری آن به کمک خدمات الکترونیکی هم به شبکه دولت افزوده شده. به همین دلیل توانسته نقطه اتصال به شبکه دولت را از دو رقم نقطه به ۱۷ هزار نقطه برسانیم. شبکه ملی اطلاعات هم با هدف خدمت به مردم ایجاد شده که مصوبات قانونی خودش را داشته تا بتواند راه به کسب‌وکار و افزایش خدمات الکترونیکی داخلی تسهیل و بومی‌سازی کند. یعنی یک شبکه اطلاعاتی داخلی داشته باشیم که تمام کشورها دارند. آمریکا تعداد زیادی بیش از ۲۰ شبکه شبیه همین شبکه ملی اطلاعات دارد. کشورهای آلمان، انگلیس و... هم همین‌طور. این زیرساخت‌ها در حال آماده‌شدن است. دیتاسنترهای متعددی در نقاط استانی متخلف نصب شده‌اند. این به بنیادی زیرساخت است که بشود خدمات را در بستر زیرسختی برای مردم ارائه کرد. در زیرساخت فقط سخت‌افزار مطرح نیست. بحث نرم‌افزارهایی که داخل این زیرساخت کوچه‌ایم. اما استفاده می‌شود هم مدنظر است. زیرساخت‌های تبادل نیاز است. شرکت‌های مختلفی در دو سال است در حوزه وارد شده و چندیکار می‌کنند؛ چون قبلا بستری فراهم نبود. بحث یکپارچه‌سازی خدمات به‌عنوان مسئله اصلی برای شرکت‌های نرم‌افزاری که شکل نشده بود. پروژه سیتا اتکون در شبکه دولت ایجاد شده که مربوط به تبادل الکترونیکی پیام‌های دولت و استعلامات است که در سامانه سیتاد به صورت یکپارچه انجام می‌شود. پروژه‌های دیگری هم به عنوان پروژه‌های زیرساختی فعال شده‌اند که تمامشان نصب نمی‌شود؛ بلکه مبنی هم شبکه که برای تصمیم‌گیری صورت دولتمردان ایجاد شده‌اند تا آنها بتوانند اطلاعات و آمار را مدام پایش کنند دقیق و درست تصمیم‌گیری کنند. اینها چون پروژه‌های کلان ملی هستند به پروژه‌های کوچک‌تر شکسته می‌شوند و به‌صورت کوچک‌تر هدف پیگیری می‌شوند. همچنین در بحث زیرساختی یکپارچه‌سازی داخلی بین شبکه دستگاه‌های دولتی و بین سازمانی را هم در دستور کار داریم. شبکه G2G (اتصال دولت به دولت) تقریبا به نقطه خوبی رسیده که تا سطح شهرستان‌ها و کلاً بخش‌ها. فرماندار و ادارات سطح شهرستان‌ها هم وصل‌اند. جاهایی که لازم بوده شبکه فیبر یا کسترش داده‌ایم. جاهایی که نیاز بوده بخش دسترسی ما ADSL متصل کرده‌ایم، اما باید کفیت زیرساخت کفایت نمی‌کند و باید تا در هر منزلی فیبر نوری داشته باشیم که سرعت بالا و کیفیت و عدم قطعی اشتغال کرد. چون ذات آی‌تی سرعت است و پروژه‌هایش سریع قابل راه‌اندازی است و سریع به ثمر می‌نشیند. شاخص آی‌تی، سرعت اجراست و اگر جاده هموار باشد، شش ماه پس از اجرا می‌توانیم استفاده را برای اهداف مورد نظر داشته باشیم. چه رسد به دستگاه‌های دولتی که می‌خواهند خدمتی ارائه کنند یا از خدمتی استفاده کنند. به این دلیل است که زیرساخت‌ها کفایت نمی‌کند.**

علیرضایی: وقتی می‌گوییم دولت: چندین وزارتخانه و سازمان‌های زیرمجموعه را در نظر داریم؛ اگر بخواهیم شرایط استانداردی را برای اینها ارائه کنیم. مسلما بار مالی خواهد داشت و رویال اداری که باید انجام شود. طولانی خواهد بود. به این مسیر رفتیم که پرتال‌های مجزای جزیره‌ای برای هر سازمان داشته باشیم و آنها هم سایت خود را دوزاریه کنند. طبق هدف‌گذاری ما باید یک درگاه یکپارچه داشته باشیم و آنجا خدمات را به دو زبان فارسی و انگلیسی ارائه کنیم که دیگران هم بتوانند از این خدمات استفاده کنند. در این صورت کسانی که نیاز به خدمات دارند، در سطح بین‌المللی از خدمات استفاده کرده و این امر در شاخص‌ها هم مؤثر خواهد بود.

درحال‌حاضر این هدف‌گذاری در چه شرایطی است؟

علیرضایی: درحال‌حاضر این شرایط ایجاد شده و خدمات به‌تدریج در حال در ارائه است؛ اما سازمان‌ها نمی‌توانند یکباره وارد سامانه به سطح استانداردی برسند که بتوانیم درگاه یکپارچه‌ای ارائه کنیم. به‌همین‌خاطر خدماتی که روی آنها کار می‌کنیم، به تعدادی که لازم است در درگاه ارائه می‌شوند و مردم می‌توانند استفاده کنند. در کل نمی‌توانیم همه خدمات را یکباره ارائه کنیم.

برآورد زمانی‌تان از ارائه مجموعه این خدمات چه مدت است؟

علیرضایی: پیشرفت خوبی داشتیم. اگر اشتباه نکنم، سال ۹۲ بین دو تا سه هزار نقطه اتصالی در شبکه دولت داشتیم و الان ۱۷ هزار نقطه، متصل شده‌اند که خدمات را روی شبکه ارائه کنند. قبلا سرویس‌های استعلامات نبودند. استعلامات هویتی، مکانی، کد ملی، کد پستی و... اما اکنون روی سامانه پیاده‌سازی می‌شوند. الان سامانه ثبت احوال آنلاین شده و استعلامات دانشگاه پیام نور برخط شده است. دانشگاه آزاد به صورت الکترونیکی استعلام انجام می‌دهد. در جریان انتخابات، استعلام کد ملی از سازمان ثبت احوال، کد ابتارگری از بنیاد شهید. استعلام کارت پایان خدمت از سازمان نظام وظیفه به صورت آنلاین انجام می‌شود. سرویس‌های کد اقتصادی که می‌خواهند برای افراد استعلام کنند، در کارتابل فعال است. گرفتن دانشنامه و مدرک تحصیلی برای آموزش‌وپرورش از طریق پیشخوان قابل انجام است. یک‌سری سرویس‌ها هم در برنامه است. در استعلامات، یک‌سری مشکلات یکپارچه‌سازی بایگاه داده‌ها داریم که کل دانشگاه‌های کشور باید متصل باشند که بتوان استعلام را انجام داد که تا آخر امسال تکمیل خواهد شد. دانشگاه پیام نور و دانشگاه آزاد الان تکمیل است. دانشگاه‌های دولتی چون هرکدام عضو هیات امنای جداگانه دارند، کمی سخت بود؛ اما اکنون یکی‌یکی وارد این سیستم می‌شوند. سرویس‌های مورد نیاز حوزه انرژی، قبوض آب، برق، گاز و... هم همین‌طور.

راه‌اندازی دولت الکترونیک چقدر می‌تواند در شفافیت اداری و کاهش فساد کمک کند؟

عباسیان: بسیار زیاد. وی شاخص مؤثر فساد اداری (شاخص تقاضای فساد و دریافت‌کنندگان رشوه بی‌بی‌آی) است. هر دو این شاخص‌های فساد که در ارزیابی فساد بررنگ‌تر هستند، با مراجعه حضوری به وجود می‌آید؛ یعنی ارباب‌رجوع به کارمند مراجعه می‌کند و هر دو طرف می‌توانند شاخص فساد را ایجاد کنند. با دولت الکترونیک و دفاتر پیشخوان که حضور ارباب‌رجوع را در محل کار حذف می‌کند و پیگیری الکترونیک کارها، حضور غیرحضوری بین کارمند و ارباب رجوع وجود ندارد و حداقل اینکه این دو شاخص فساد که تقریبا برنگ‌ترین و موثرترین شاخص‌های فساد هستند، بسیار کاهش پیدا می‌کند؛ به‌خصوص در سامانه‌های اداری افزایش و هزینه بهره‌برداری کاهش می‌یابد. در ادامه استقرار دولت الکترونیک، به‌ویژه بست و پیشخوان که مربوط به مردم است، هزینه‌های مردم کاهش پیدا می‌کند. دولت الکترونیک در شاخص‌های زیادی در حوزه سلامت اداری و بهبود کسب‌وکار و زندگی مؤثر است. تحقیقی در این زمینه داشتیم که نشان می‌داد دولت الکترونیک، شاخص‌های زیادی را تحت تأثیر قرار می‌دهد؛ دست‌کم اینکه اگر کارمند و ارباب‌رجوع در کنار هم حضور فیزیکی نداشته باشند. دو شاخص عمده فساد اداری کاهش و شفافیت بهبود پیدا می‌کند.

یکی از بخش‌هایی که برای ایجاد اشتغال از سوی دولت روی آن تأکید می‌شود، آی‌تی و آی‌سی‌تی است. تأثیر این بخش‌ها روی اشتغال‌زایی تا چه اندازه است؟

علیرضایی: ICT تأثیر زیادی بر رشد اقتصادی و تولید ناخالص داخلی دارد. مخارج ICT در تولید ناخالص ملی در ایران نزدیک به ۲.۵ است. آمارها نشان می‌دهد درحالی‌که در چند سال گذشته تمام بخش‌های کشور با رکود مواجه بودند، در بخش ICT بیشترین افزایش اشتغال و رشد را داشته‌ایم. رشدهایی چندبرابر صنعت و کشاورزی. این امر نشان می‌دهد ICT با توجه به بازار به سامانه‌گرایی پایین، می‌تواند اشتغال بالا و تولید ناخالص داخلی بسیار بالایی را ایجاد کند. این اهمیت حوزه ICT بیش از هر چیز قابل‌تأمل است.

ظرفیت فضای کشور است

علیرضایی: بین فارغ‌التحصیلان رشته کامپیوتر، بیش از ۳۰ درصد بی‌کار دیگر، این فضا به سمت ICT حرکت می‌کند و دنیای جدیدی از اطلاعات است. دانشگاه‌های ما به این سمت رفته‌اند که خوجی بیشتری از اطلاعات برای فارغ‌التحصیل می‌شوند. در حوزه فناوری اطلاعات و مهندسی کامپیوتر و مدیریت فناوری اطلاعات باشد. فقریت نیروی آماده‌به‌کار زیادی در این حوزه داریم. ۳۰ درصد نیروی آماده‌به‌کار می‌توانند به سمت جذب واحدهای الکترونیک شوند. در این حوزه با جمعیتی چندمیلیونی مواجه هستیم. با توجه به تحقیقاتی که انجام شده است، بخش خدمات ۳۵ درصد از مخارج فاوا را مصرف‌کرده که با افزایش سامانه‌سازی در این بخش، توانمندی بسیاری در افزایش اشتغال و تولید خواهیم داشت. ضریب نهفه اینترنت ۲۸ درصد است که ظرفیت زیادی ایجاد می‌کند. دولت در سال گذشته ۳۵۰ میلیارد تومان در زیرساخت سرمایه‌گذاری کرده و پیش‌بینی می‌شود این رقم دو برابر شود.

عباسیان: در حال‌حاضر اینترنت خیلی جدی رسته شغلی بدون کشاورزی، صنعت و خدمات. باتوجه به شرایط آب‌وهوا، اقلیم، کمبود آب و... مطمئنا نمی‌توانیم در زمینه کشاورزی بیش از اینکه اکنون وجود دارد، اشتغال‌زایی داشته باشیم. کمااینکه با توجه به مدرنیزه‌شدن کشاورزی، تعداد اشتغال آن از این زاویه هم با کاهش روبه‌رو خواهد شد. در کل بخش کشاورزی چیزی حدود ۲۳ درصد برای کشور اشتغال به همراه می‌آورد. از طرفی باتوجه به رکودی که در کشور وجود دارد، بخش صنعت هم به محدودیت‌هایی روبه‌رو است و تنها می‌تواند چیزی در حدود ۳۰ درصد اشتغال‌زایی داشته باشد. مجموع این دو بخش حتی به ۵۰ درصد هم نمی‌رسد. بنابراین باید برای ایجاد اشتغال، روی خدمات تمرکز کنیم. در بخش خدمات، آی‌تی و خدمات مبتنی بر آی‌تی، نقش بسیار پررنگی دارد.

برآورد میزان اشتغال از این حوزه چقدر است؟

عباسیان: به سخنرانی آقای مهندس جهانگرد، رئیس سازمان فناوری اطلاعات استناد می‌کنم که در ایرانمه، دانش، تجربه و سابقه بیشتری نه بزند دارند. ایشان گفتند اینکه اشتغال در ایران این است که بیش ۵۰ درصد باید به سمت خدمات، به‌ویژه خدمات آی‌تی، حرکت کنیم. این رقم، رقم بالایی است. این میزان به شرطی محیا خواهد شد که پهنای باند مناسبی داشته باشیم و زیرساخت‌ها و قوانین فراهم شود. اگر این شرایط را مهیا نکنیم، طبیعی است که این میزان اشتغال هم دست نیما نخواهیم کرد. صنع دقیقی نداریم؛ اما با طبق تجربه خودم، اگر به آی‌تی بپردازیم، چند هفته ممکن اشتغال در کشورمان حل شود و چیزی به نام ضریب بی‌کاری نداشته باشیم. آی‌تی جزء بخش‌هایی است که دو مشخصه خیلی قوی دارد؛ ۱) سرعت افزوده خیلی زیادی به هزینه کم ایجاد می‌کند؛ و ۲) ضریب اشتغال بسیار بالایی دارد. باوجود اینکه تصور می‌شود با آی‌تی، اشتغال یک‌جا مکانیزه می‌شود و شغل را از بین می‌برد؛ اما این‌طور نیست و برعکس. شغل‌های سیاحتی ایجاد می‌کند. فوقشغل‌های زیادی زایی دارد مثل طب سنتی و شغل‌های زیادی از اشتغال در این زمینه است. همان مبتنی بر آی‌تی، شغل‌هایی را که قبل نداشته‌ایم، ایجاد می‌کند؛ مثلا سرویس‌ها که یک نوع اشتغال‌زایی از طریق اینترنت آی‌تی است. اشتغال بالایی ایجاد کرده. اگر پهنای باند و اینترنت باسرعتی داشته باشیم، این اشتغال‌زایی بیشتر هم خواهد شد.

علیرضایی: حدود ۲۰ میلیارد یورو سهم بازار آی‌تی ایران است که حدودا معادل ۱۷۰ هزار میلیارد تومان و شاید هم بیشتر است. سالانه تعداد زیادی فارغ‌التحصیل حوزه آی‌تی و فناوری اطلاعات داریم. درحال‌حاضر هم بین ۳.۵ تا چهار درصد افراد شاغل، در بازار آی‌تی مشغول هستند. این در حالی است که صادرات نفت‌مان ۳۰، ۴۰ میلیارد دلار است؛ بنابراین می‌توان گفت، کل کشور با آنچه در آی‌تی ایجاد می‌شود، می‌تواند اداره شود.

عباسیان: بودجه عمرانی، جاری و جمع بخش‌هاکه از نقد تغذیه می‌کنم. ۲۰، ۳۰ میلیارد دلار است. همین مبلغ را می‌توانیم در آی‌تی داشته باشیم. این طور تمام درآمد حاصل از نفت می‌تواند برای سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های کشور مصرف شود. خیلی‌حالت‌ها مانند کوبل و مایکروسافت به اندازه ده‌ها کشور درآمد دارد. همه‌شان هم به خاطر بازار آی‌تی است. این برآورد ارزش بازار است و می‌توان این سهم را از بازار گرفت. اما اگر این اتفاق بیفتد درآمد احصا نمی‌شود؛ چون آن‌جان سرمایه‌گذاری نکرده‌ایم. این نکته را هم باید در نظر داشت که برای دستیابی به دولت الکترونیک، باید مطالبه عمومی و حرکت عمومی حتی در بخش دستگاه‌ها نیز ایجاد شود. دستگاه‌های دولتی باید همت بیشتری برای این کار داشته باشند و نباید تنها منافعی بین دستگاه‌ها باشد. اگر از یک‌سری بحث‌ها می‌شود. سرمایه‌گذاری در دولت الکترونیک خیلی پروژه خواهد بود. یک شاخصه دیگر آی‌تی، سرعت اجرا و راه‌اندازی است. خیلی از پروژه‌های اقتصادی که اشتغال‌زاده خوبی دارد و اشتغال هم ایجاد می‌کند و در زایش‌افزوده و اشتغال هم خوب هم دارد، مثلا برنامه فرنگ- تهران- مال- جنوب سال به طول می‌انجامد. پروژه‌هایی مانند سرویس‌های عمرانی که اشتغال‌زایی بالایی هم دارند. خیلی زمان‌بر هستند. اما در آی‌تی می‌توان پروژه‌های عظیم فراملی را راه اندازت و به سرعت ایجاد کنیم. چون ذات آی‌تی سرعت است و پروژه‌هایش سریع قابل راه‌اندازی است و سریع به ثمر می‌نشیند. شاخص آی‌تی، سرعت اجراست و اگر جاده هموار باشد، شش ماه پس از اجرا می‌توانیم استفاده را برای اهداف مورد نظر داشته باشیم.**

اشتغال با ارزش افزوده بالا از این برداشت کنیم.

علیرضایی: قوانین در چند حوزه جسته شده. کاهش مرتبط با استفاده مردم از خدمات هستند. قوانین که مربوط به سازمان‌ها هستند و قوانین که مرتبط با حوزه حقوق شهروندی هستند. قوانین درباره دولت الکترونیک حقوق مناوفت هستند. آنچه هست اینکه تمام خدمات در دست دولت نیست. یک‌سری خدمات در بخش قضائی و نظامی وجود دارد که به قوانین برمی‌گردند که مجلس باید تسهیل کند. باید لوایحی به مجلس بروند که اینها نتواند خدمات الکترونیکی آسان‌تری را به مردم ارائه کند. در بحث زیرساختی نمی‌خواهم وارد بحث حقوقی شود که باید حل شود. زمانی می‌گفتند برای استفاده از اینترنت سرعت ۱۲۸ کیلوبایت گفته می‌کند و برای بیشتر از آن، مجوز می‌خواستند. اما الان مردم به راحتی از اینترنت استفاده می‌کنند و کسی سرعت اینترنت را برای مردم محدود نکرده است. اینها نمونه‌ای از حقوق شهروندی است که دولت روی آن تأکید دارد و از جمله تسهیلاتی است که برای مردم ارائه می‌شود. دو زیرساخت اصلی در کشور داریم. شبکه ملی اطلاعات و شبکه دولت. شبکه دولت در ۲۴ به ۷ با هدف تسهیل پیام‌رسانی بین دستگاه‌های دولتی ایجاد شده که آن زمان به نام شبکه پیام دولت صحبت می‌شد که در ۳ ضریب امنیتی به جای شبکه مکاتبات و نامه‌نگاری به صورت کاغذی باشد، به صورت الکترونیکی انجام شود. اکنون مسیر و هدف‌گذاری آن به کمک خدمات الکترونیکی هم به شبکه دولت افزوده شده. به همین دلیل توانسته نقطه اتصال به شبکه دولت را از دو رقم نقطه به ۱۷ هزار نقطه برسانیم. شبکه ملی اطلاعات هم با هدف خدمت به مردم ایجاد شده که مصوبات قانونی خودش را داشته تا بتواند راه به کسب‌وکار و افزایش خدمات الکترونیکی داخلی تسهیل و بومی‌سازی کند. یعنی یک شبکه اطلاعاتی داخلی داشته باشیم که تمام کشورها دارند. آمریکا تعداد زیادی بیش از ۲۰ شبکه شبیه همین شبکه ملی اطلاعات دارد. کشورهای آلمان، انگلیس و... هم همین‌طور. این زیرساخت‌ها در حال آماده‌شدن است. دیتاسنترهای متعددی در نقاط استانی متخلف نصب شده‌اند. این به بنیادی زیرساخت است که بشود خدمات را در بستر زیرسختی برای مردم ارائه کرد. در زیرساخت فقط سخت‌افزار مطرح نیست. بحث نرم‌افزارهایی که داخل این زیرساخت کوچه‌ایم. اما استفاده می‌شود هم مدنظر است. زیرساخت‌های تبادل نیاز است. شرکت‌های مختلفی در دو سال است در حوزه وارد شده و چندیکار می‌کنند؛ چون قبلا بستری فراهم نبود. بحث یکپارچه‌سازی خدمات به‌عنوان مسئله اصلی برای شرکت‌های نرم‌افزاری که شکل نشده بود. پروژه سیتا اتکون در شبکه دولت ایجاد شده که مربوط به تبادل الکترونیکی پیام‌های دولت و استعلامات است که در سامانه سیتاد به صورت یکپارچه انجام می‌شود. پروژه‌های دیگری هم به عنوان پروژه‌های زیرساختی فعال شده‌اند که تمامشان نصب نمی‌شود؛ بلکه مبنی هم شبکه برای تصمیم‌گیری صورت دولتمردان ایجاد شده‌اند تا آنها بتوانند اطلاعات و آمار را مدام پایش کنند دقیق و درست تصمیم‌گیری کنند. اینها چون پروژه‌های کلان ملی هستند به پروژه‌های کوچک‌تر شکسته می‌شوند و به‌صورت کوچک‌تر هدف پیگیری می‌شوند. همچنین در بحث زیرساختی یکپارچه‌سازی داخلی بین شبکه دستگاه‌های دولتی و بین سازمانی را هم در دستور کار داریم. شبکه G2G (اتصال دولت به دولت) تقریبا به نقطه خوبی رسیده که تا سطح شهرستان‌ها و کلاً بخش‌ها. فرماندارها و ادارات سطح شهرستان‌ها هم وصل‌اند. جاهایی که لازم بوده شبکه فیبر یا کسترش داده‌ایم. جاهایی که نیاز بوده بخش دسترسی ما ADSL متصل کرده‌ایم، اما باید کفیت زیرساخت کفایت نمی‌کند و باید تا در هر منزلی فیبر نوری داشته باشیم که سرعت بالا و کیفیت و عدم قطعی را در تمام سطوح داشته باشیم. چه رسد به دستگاه‌های دولتی که می‌خواهند خدمتی ارائه کنند یا از خدمتی استفاده کنند. به این دلیل است که زیرساخت‌ها کفایت نمی‌کند.**

نقطه‌ضعف دولت الکترونیک چیست؟

علیرضایی: در کشورهای آسیایی، کره تا سال ۲۰۱۴ در جهان، کشور اول بود. اگر هم‌هدف‌گذاری کنیم که از ۱۰۶ به ۱۰۰ برسیم اول باشیم. کمااینکه ما در حال برنامه‌ریزی هستیم که به دست و رشد زیرساخت داشته باشیم تا به اینترنت با سرعت به مرحله به مرحله، به ارائه خدمات الکترونیکی به مردم برسیم. این را هم‌هدف‌گذاری کنیم که در ۳ ضریب امنیتی به جای شبکه دستگاه‌های مورد نظر و حوزه‌های مختلف به مرحله به مرحله، به ارائه خدمات الکترونیکی به مردم برسیم. اینها نمونه‌ای از حقوق شهروندی است که دولت روی آن تأکید دارد و از جمله تسهیلاتی است که برای مردم ارائه می‌شود. دو زیرساخت اصلی در کشور داریم. شبکه ملی اطلاعات و شبکه دولت. شبکه دولت در ۲۴ به ۷ با هدف تسهیل پیام‌رسانی بین دستگاه‌های دولتی ایجاد شده که آن زمان به نام شبکه پیام دولت صحبت می‌شد که در ۳ ضریب امنیتی به جای شبکه مکاتبات و نامه‌نگاری به صورت کاغذی باشد، به صورت الکترونیکی انجام شود. اکنون مسیر و هدف‌گذاری آن به کمک خدمات الکترونیکی هم به شبکه دولت افزوده شده. به همین دلیل توانسته نقطه اتصال به شبکه دولت را از دو رقم نقطه به ۱۷ هزار نقطه برسانیم. شبکه ملی اطلاعات هم با هدف خدمت به مردم ایجاد شده که مصوبات قانونی خودش را داشته تا بتواند راه به کسب‌وکار و افزایش خدمات الکترونیکی داخلی تسهیل و بومی‌سازی کند. یعنی یک شبکه اطلاعاتی داخلی داشته باشیم که تمام کشورها دارند. آمریکا تعداد زیادی بیش از ۲۰ شبکه شبیه همین شبکه ملی اطلاعات دارد. کشورهای آلمان، انگلیس و... هم همین‌طور. این زیرساخت‌ها در حال آماده‌شدن است. دیتاسنترهای متعددی در نقاط استانی متخلف نصب شده‌اند. این به بنیادی زیرساخت است که بشود خدمات را در بستر زیرسختی برای مردم ارائه کرد. در زیرساخت فقط سخت‌افزار مطرح نیست. بحث نرم‌افزارهایی که داخل این زیرساخت کوچه‌ایم. اما استفاده می‌شود هم مدنظر است. زیرساخت‌های تبادل نیاز است. شرکت‌های مختلفی در دو سال است در حوزه وارد شده و چندیکار می‌کنند؛ چون قبلا بستری فراهم نبود. بحث یکپارچه‌سازی خدمات به‌عنوان مسئله اصلی برای شرکت‌های نرم‌افزاری که شکل نشده بود. پروژه سیتا اتکون در شبکه دولت ایجاد شده که مربوط به تبادل الکترونیکی پیام‌های دولت و استعلامات است که در سامانه سیتاد به صورت یکپارچه انجام می‌شود. پروژه‌های دیگری هم به عنوان پروژه‌های زیرساختی فعال شده‌اند که تمامشان نصب نمی‌شود؛ بلکه مبنی هم شبکه برای تصمیم‌گیری صورت دولتمردان ایجاد شده‌اند تا آنها بتوانند اطلاعات و آمار را مدام پایش کنند دقیق و درست تصمیم‌گیری کنند. اینها چون پروژه‌های کلان ملی هستند به پروژه‌های کوچک‌تر شکسته می‌شوند و به‌صورت کوچک‌تر هدف پیگیری می‌شوند. همچنین در بحث زیرساختی یکپارچه‌سازی داخلی بین شبکه دستگاه‌های دولتی و بین سازمانی را هم در دستور کار داریم. شبکه G2G (اتصال دولت به دولت) تقریبا به نقطه خوبی رسیده که تا سطح شهرستان‌ها و کلاً بخش‌ها. فرماندارها و ادارات سطح شهرستان‌ها هم وصل‌اند. جاهایی که لازم بوده شبکه فیبر یا کسترش داده‌ایم. جاهایی که نیاز بوده بخش دسترسی ما ADSL متصل کرده‌ایم، اما باید کفیت زیرساخت کفایت نمی‌کند و باید تا در هر منزلی فیبر نوری داشته باشیم که سرعت بالا و کیفیت و عدم قطعی**

عباسیان: به ضرس قاطع می‌توان گفت شبکه دولت تنها شبکه‌ای است که در چند سال گذشته هک نشده است. تهدید شده و حتی به آن حمله شده اما خوشبختانه تابه‌حال هک نشده است. تقریبا تنها شبکه‌ای است که می‌توانیم بگوییم تابه‌حال گزارشی از هک‌شدنش داده نشده است. موارد بوده که گزارش شده در روز بیش، هزار حمله صورت گرفته. این حملات در ایام انتخابات برای ایجاد اختلال در شبکه دولت بیشتر بود

عباسیان: برخی از شبکه‌های دستگاه‌های مورد حمله و نفوذ واقع شده که شاید توانایی این شبکه‌ها از لحاظ استعداد مالی و طراحی و نیروی انسانی در آن حد نبوده که بتواند حمله‌ها را کنار بزند. اما شبکه دولت، با هزینه مناسب و دانش بالا همیشه از هک و نفوذ به دور بوده است.

چه زمانی این حملات بیشتر بوده؟

عباسیان: ایام انتخابات. شاید می‌خواستند از خارج از کشور در کار دولت اختلال ایجاد کنند.

یعنی برخی حملات داخلی نبوده؟

این حملات صددرصد خارجی است چون هک داخل معنی ندارد. زمانی بود که در یک روز بیش از چند هزار نفوذ و حمله داشتیم. حملاتی که یکباره بهشان باند را مختل می‌کنند و آن‌قدر به یک سایت رجوع می‌کنند که آن سایت دیگر در دسترس نیست. در واقع نمی‌توانند نفوذ کنند، اما ارجاعشان آن‌قدر به آن سایت زیاد می‌شود که برای دیگران قابل استفاده نیست در صورتی که سایت برخط است، ولی پنج هزار نفر به سایت ارجاع کرده‌اند و وقت سایت را گرفته‌اند. این حملات هم در چند دقیقه بررسی و با آن برخورد می‌شود و سایت از اینها پاک می‌شود.

همکاری بین دستگاه‌ها و قوای مختلف در کدام موارد بیشتر بوده؟

عباسیان: همکاری همه‌جا خوب بوده. گاهی بعضی دستگاه‌ها تصور می‌کنند بعضی کارها وظیفه آنهاست و می‌گویند فلان کار موازی‌کاری است و ما باید انجام دهیم. این هم باعث ایجاد تعارضاتی می‌شود.

تضاد منافع است.

عباسیان: بله. تضاد منافع دستگاهی وجود دارد، اما همه دستگاه‌ها مایل هستند این کار (استقرار کامل دولت الکترونیکی) انجام شود. قوه مقننه، دیوان محاسبات اوایل قول نمی‌کردند و بعد از جلسه این همکاری را پذیرفتند. آقای دکتر عادل آذر، رئیس کنونی دیوان محاسبات، تفکرش سیستمی‌تر از دوستان قبلی است که موجب شده این ارتباط بهتر شود. معاون فناوری اطلاعات آقای لاریجانی ریاست قوه قضائیه. دکتر شهریاری هستند. با ایشان هم جلساتی برای همفکری و تعامل داشتیم که ایشان هم خیلی استقبال کرد. ایشان خوشبختانه مسلط و علاقه‌مند به این کار هستند و در چند سمینار که داشتیم، به‌عنوان سخنران دعوتشان کرده‌ایم. کارهای خوبی هم خودشان انجام داده‌اند؛ از جمله شبکه عدالت که بین قوای مقننه راه انداختند. قوه قضائیه دفاتر پیشخوانی در زمینه مسائل قضائی دارد که اغلب آمادگی برای همکاری و تعامل با شبکه دولت و قوه مجریه داشته‌اند. اگر اینها را یکپارچه کنیم یا حداقل آن سرویس را در شبکه دولت داشته باشیم. برای مردم مفید خواهد بود. مثلا کسی که در دادگاه حضور دارد، شاید نیاز به یک‌سری استعلامات داشته باشد. ما این استعلام‌ها را روی شبکه دولت داریم و اگر در اختیار قوه قضائیه باشد، کار مردم را سهولت انجام می‌شود. همه اینها شاخص‌های دولت الکترونیک است. تضاد منافع بدیهی است. ما حتی در داخل دستگاه مجریه هم تضاد منافع داریم. بدیهی است که بین سایر قوا هم باشد. اکنون آنها صفر تا صد شبکه عدالت را در اختیار دارند. اگر همان سرویس را قرار باشد روی شبکه دولت بگذارند، باید تابع خیلی از ملاحظات باشند. اما همین که با شبکه عدالت هماهنگ شود و سرویس بدهیم به یکدیگر، در ارتقا و توسعه دولت الکترونیک خیلی خوبی برداشته‌ایم. حتی خیلی از دستگاه‌های اجرائی ما شبکه مستقل دارند. مدل نوین‌پروری که شبکه رشد را دارد. وزارت بهداشت، شبکه سلامت را دارد. وزارت علوم شبکه مختلف دارد. اینها هم باید ایجاد این شبکه‌ها با هم هماهنگ شوند و به هم سرویس بدهند و سرویس بگیرند. این متمرکزشدن، مدیریت و به‌طور زیر اشاره کرد:**

۱. توسعه خدمات صندوق بازنشستگی کشور در ارائه خدمات متنوع به بازنشستگان محترم کشوری از جمله صدور کارت منزلت - صدور احکام و فیش حقوقی

۲. صدور کارت سلامت وزارت بهداشت

۳. ارائه خدمات ثبت‌احوال‌های غیرمجاز برای سازمان منابع آب

**۴. تأمین زیرساخت‌های امن برای ارائه خدمات سازمان ثبت احو